

вестицій. Такими інструментами є: податкові ставки, норми амортизації, пільгові кредити, гарантії тощо. Використовуючи зазначені мікроекономічні інструменти держава проводить дієву політику щодо впливу на ефективний розвиток окремих галузей вітчизняної економіки, суб'єктів підприємництва (фірм, підприємств тощо) та окремих господарств, а це своєю чергою впливає на розвиток всієї національної економіки.

Варто зазначити, що за умов інвестиційного розвитку національної економіки потрібно досить виважено застосовувати механізм реалізації інвестиційної політики, урахувавши стан економічного розвитку країни та інтеграцію у світове співтовариство. Основними принципами державного регулювання інвестиційних процесів в країні є підвищення ролі власних джерел інвестування інвестиційних проектів відповідно до державних цільових програм, перехід від бюджетного фінансування до кредитування інвестиційної діяльності. Варто зауважити, що навіть у разі переходу до нових економічних господарських відносин досить важливим залишається державне управління та, особливо, регулювання інвестиційної діяльності, насамперед у сфері підприємництва.

Висновок. Отже, ухвалення законів та інших нормативних актів, які регулюють інвестиційну діяльність, а також інвестиційне кредитування підприємництва взагалі та окремих господарських суб'єктів зокрема, є однією з найбільш важливих умов реалізації державної інвестиційної політики в усіх галузях національної економіки.

Література

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / И.А. Бланк. – К. : МП "ИНТЕМ" ЛТД "Юнайтед Прейд Лимитед", 1995. – 448 с.
2. Буряк П.Ю. Підприємництво: фінансове та правове забезпечення : навч. посібн. / П.Ю. Буряк. – Львів : Вид-во "Логос", 2006. – 564 с.
3. Варналій З.С. Мале підприємництво України як чинник регіонального розвитку: стан та перспективи / З.С. Варналій, А.П. Павлюк // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2004. – № 4 (34). – С. 64-73.
4. Василичук В. Правове регулювання банківського кредитування суб'єктів підприємницької діяльності / В. Василичук // Право України : наук. журнал. – 2001. – № 7. – С. 36.
5. Вініченко І.І. Правове поняття інвестицій та інвестиційна діяльність / І.І. Вініченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 6. – С. 3-7.
6. Інфраструктура інвестиційного розвитку / за ред. П.І. Гайдуцького. – К. : Вид-во "Міленіум", 2003. – 218 с.
7. Кузнєцова А.Я. Фінансові механізми стимулювання інноваційної діяльності : монографія / А.Я. Кузнєцова. – Львів : Вид-во ЛБІ НБУ, 2004. – 279 с.
8. Науменкова С.В. Фінансовий ринок та інвестиції / С.В. Науменкова. – К. : Вид-во "Знання", 2000. – 213 с.
9. Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні // Урядовий кур'єр : газета центр. органів влади України. – 2001. – № 45. – С. 8.
10. Правик Ю.М. Інвестиційний менеджмент : навч. посібн. / Ю.М. Правик. – К. : Вид-во "Знання", 2007. – 431 с. – (Вища освіта XXI століття).
11. Закон України. Про інвестиційну діяльність. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.rada.gov.ua>.
12. Федоренко В.Г. Міжнародне економічне співробітництво в інвестиційній сфері / В.Г. Федоренко, О.Л. Остапчук, Ю.Б. Пінчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2004. – № 17. – С. 10-13.

Парфенюк Е.И. Государственное регулирование инвестиционных процессов в Украине

Рассмотрены механизмы регулирования инвестиционных процессов в Украине и особенности формирования нормативно-правовой базы в этой сфере. Освещены основные аспекты правового регулирования инвестиционной деятельности государственными органами, предоставлена классификация нормативно-правовых актов по основным направлениям регулирования инвестиционных процессов. Раскрыты правовые основы организационно-экономического механизма инвестирования национальной экономики.

Ключевые слова: государственное регулирование, инвестиционная деятельность, инвестиционные процессы, нормативно-правовое обеспечение, инвестиционное кредитование, предпринимательство.

Parfenyuk E.I. State regulation of investment processes in Ukraine

The mechanisms of regulation of investment processes in Ukraine and especially the formation of the legal framework in this area. The basic aspects of the legal and regulation of public authorities, given classification regulations in key areas of regulation of investment processes. Reveals legal bases of organizational-economic mechanism of investing the national economy.

Keywords: government regulation, investment, investment processes, legal support, investment lending business.

УДК 336.76

Аспір. У.В. Пелех – Львівський НУ ім. Івана Франка

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ВІДСОТКОВИХ СТАВОК І ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Проаналізовано погляди учених щодо можливостей відсоткової політики. За допомогою математичних моделей проведено факторний аналіз впливу показників грошово-кредитної політики України на розвиток економіки держави і на цій основі виявлено резерви підвищення ефективності державного регулювання відсоткових ставок грошового ринку.

Ключові слова: грошово-кредитна політика, грошовий ринок, процент, процентні ставки, державне регулювання відсоткових ставок.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших складових державної економічної політики є регулювання відсоткових ставок грошового ринку. Особливою гостроти ця проблема набуває у нестабільній українській економіці, оскільки відсоток та відсоткова ставка є основним параметром, на якому будується механізм грошового ринку і від результативності її розв'язання залежить досягнення цілей монетарної політики.

Проблема державного регулювання відсоткових ставок грошового ринку завжди перебувала у центрі уваги найвідоміших представників економічної думки. Теоретичні підходи до визначення суті та значення відсоткових ставок з часом змінювалися, тому науковцям так і не вдалося дати однозначної відповіді щодо можливостей відсоткової політики у ринкових та перехідних економіках.

Грошово-кредитна політика, що проводиться сьогодні НБУ у частині регулювання процентної ставки, не має чітких науково обґрунтованих методологічних засад та базується на досить суперечливих теоретичних концепціях. Тому вкрай важливим для нас є узагальнення положень світової економіч-

ної думки та адаптація досягнень монетарної теорії у сфері відсоткової політики до потреб вітчизняної економіки.

Методика досліджень. Метою роботи є систематизація та узагальнення досягнень монетарної теорії у сфері відсоткової політики і їх адаптація до реалій української економіки.

Результати дослідження. Процент і процентна ставка є одними з найдавніших економічних категорій. Розуміння поняття "процент" у найбільш давньому значенні пов'язано з лихварством. Сутність категорії розглядав у своїх працях ще давньогрецький мислитель Аристотель. Проте учений критично оцінював процент і протиставляв поширену в той час практику позички грошей організації домашнього господарства та торгівлі. Таку ж позицію відстоювали засновники християнської церкви. Однак потреби суспільного розвитку та середньовічна реформація церкви змінили усталені погляди. Працелюбність та заощадливість почали вважати найбільшими чеснотами людини, заощаджені гроші могли віддаватись у позичку під певний процент, якщо це не пов'язано з ризиком.

Бурхливий розвиток кредиту та процента пов'язаний з первісним нагромадженням капіталу та активізацією торговельної діяльності. Питання процента і процентної ставки стали наскрізними у працях найвідоміших представників економічної думки того часу. Особливе місце цим питанням відводили меркантилістів. Процент вони розглядали як плату за користування грішми і вважали, що ця плата на пряму залежить від кількості золота і срібла в країні.

Подальшого розвитку теорія процента набула в класиків. А. Сміт (1723-1790) поглибив розуміння процента в економічній діяльності та пов'язав його з прибутком, який отримує власник капіталу і який визначається у відсотках на його одиницю. Соратник А. Сміта, англійський економіст Д. Рікардо (1772-1823) у книзі "Основи політичної економії та податків" (1817) вперше виклав сучасне розуміння ринкової та природної ставки процента. Особливістю ринкової процентної ставки за Рікардо є те, що вона буде зростати за умов економічних криз, коли товарні ціни будуть підвищуватись. Зміна кількості грошей буде стимулювати коливання ринкової процентної ставки до моменту її зрівноваження з нормою прибутку на капітал, яке відповідатиме значенню природної процентної ставки [1].

Першою науково обгрунтованою теорією, що намагалася пояснити природу процента, стала концепція представника австрійської школи Е. Бем-Баверка. Учений зауважив, що люди надають перевагу поточним благам порівняно з майбутніми можливостями і тому готові сплачувати кошти за користування грішми зараз. Таким чином, процентом Бем-Баверк вважав дисконт з майбутнього доходу, який створюється шляхом використання існуючих засобів виробництва, а головним фактором його утворення – фактор вартості часу.

Найбільш обгрунтовано концепцію процента запропонував американський економіст І. Фішер. Головним у І. Фішера є те, що процент для споживачів є відшкодуванням за їх заощадження, а для виробників – винагоро-

дою за позичені кошти. Відповідно ставка процента формується при взаємодії попиту та пропозиції на позичкові кошти [2]. Ставка процента повинна мати достатню величину, щоб стимулювати здійснення заощаджень. Збільшення грошей в обігу, з позиції неокласиків, впливає лише на зростання цін. Внаслідок зміни реальної вартості грошей, яка є на руках у населення, порушується рівновага економічних систем. Проте спрощена схема ролі грошей та процента перестала відповідати потребам розвитку економічної теорії та практики господарювання.

Одним із перших переглянув роль процента австрійський економіст Й. Шумпетер, який розглядав його в контексті впливу на підприємницьку діяльність і на інвестиції у нововведення. Таку ж позицію спершу підтримав відомий англійський економіст Дж. Кейнс, однак потім він зауважив, що інвестиції не рівні заощадженням [3]. У праці "Загальна теорія зайнятості та процента" учений докорінно переглянув і дав власне тлумачення суті процента. Дж. Кейнс визначає процент як ціну, що "урівноважує наполегливе бажання утримувати багатство в формі готівки з кількістю грошей, що знаходяться в обігу". При цьому він зауважує, що "якби норма процента була нижчою, то сукупна кількість готівкових грошей, яку публіка бажала би мати на руках, перевищила б наявну пропозицію; а якщо б норма процента зросла, виник би надлишок готівки, який ніхто не бажає утримувати" [4]. У теорії Дж. Кейнса процентна ставка з'єднувала явища реальної економіки з монетарною сферою. Головним каналом зв'язку між грішми та реальною економікою є норма процента, яка зазнає впливу на сили грошового ринку (попиту і пропозиції грошей й одночасно сама впливає на прийняття рішень про майбутні інвестиції). Причина цього – наслідковий зв'язок грошової маси здійснюється через зміну процентної ставки, що відповідно веде до зміни інвестиційного попиту та через мультиплікаційний ефект до зміни номінального ВВП. Відновлювати рівновагу грошового ринку Дж. Кейнс запропонував шляхом зміни ставки процента.

У 70-х роках ХХ ст. кейнсіанські методи грошово-кредитного регулювання почали втрачати свою ефективність. Значна інфляція почала дестабілізувати економіку найбільш розвинених країн. Засновник монетаризму М. Фрідмен заявив, що регулювання відсоткових ставок спроможне лише стимулювати інфляційні процеси. З позиції М. Фрідмена, у монетарній сфері підлягає регулюванню лише приріст кількості грошей, що і визначає розмір відсоткових ставок. Він заперечував однозначний зв'язок між монетарною політикою та підвищенням відсоткових ставок. Подібні тенденції спостерігаються лише як наслідок, коли заходи з регулювання приросту грошової маси викликають підвищення відсоткових ставок, що є, як правило, тимчасовим [5, с. 538].

Фрідмен М. заперечував прагнення ототожнювати можливості центрального банку з регулювання приросту грошової маси з регулюванням ставки позичкового проценту. У першому випадку центральний банк має всі підстави для реального визначення темпів приросту грошової маси, у другому – сукупність факторів, які впливають на формування відсоткових ставок, є значно ширшим, і ці фактори не підлягають контролю з боку центральних

банків. Учений заперечує функціональний зв'язок між зміною пропозиції грошей та процентною ставкою. На першому етапі, одразу після збільшення грошової пропозиції, спостерігається зниження ставки процента, проте це є лише початком процесу впливу зміни грошової пропозиції. Дохід, який підвищиться, збільшує перевагу ліквідності та попит на кредити, а ріст цін зменшить реальну кількість грошей. Усі згадані вище чинники менше ніж за рік почнуть створювати тиск для підвищення процентної ставки щодо повернення її до попередньої величини, цей період приблизно триває від року до двох.

Дійсно, можливо допустити, що в процесі досягнення рівноваги процентна ставка може перевищити свій початковий рівень. Нарешті, наступний ефект, якщо він починає спостерігатись, приводить до того, що грошова експансія приводить не до падіння, а до підвищення ставки процента, навіть вище раніше існуючого рівня. Зростаюча грошова маса призводить до стрибка цін і до ефекту цінних очікувань, який стимулює підвищення вартості кредиту. Ефект цінних очікувань займає період до десяти років [6, с. 133].

Фрідмен М. наголошував, що процентна ставка не може бути об'єктом регулювання, оскільки її динаміка залежить від дії багатьох чинників. Зміна відсоткових ставок залежить, як встановлено емпіричним шляхом у США, від характеру проведення монетарної політики. Помірковане й поступове проведення рестрикційної монетарної політики поєднується з існуванням низьких відсоткових ставок. Швидке проведення експансіоністської грошової політики та зростання грошової пропозиції пов'язане з високими відсотковими ставками [6, с. 134].

Парадоксальна динаміка відсоткових ставок у відповідь на заходи державних регулюючих органів, з позицій представників монетарної теорії, показує шкідливість будь-якої монетарної політики, окрім дотримання грошового правила. Складна й малопрогнозована зміна відсоткових ставок робить сумнівним їх використання у проведенні монетарної політики. У багатьох випадках для отримання бажаної динаміки відсоткових ставок потрібно використовувати заходи, які суперечать поглядам прихильників державного активізму.

Окрім фундаментальних монетарних теорій, є багато інших концепцій, які визначають та пояснюють механізми формування відсоткових ставок і їх вплив на реальний сектор. Теорії процента та їх використання у державному регулюванні економіки розвиваються в руслі, окресленому кейнсіанцями. Проте можливості державного впливу в сучасних ринкових економіках значно розширились завдяки використанню ліберальних та монетаристських модифікацій монетарної теорії. У сучасних ринкових економіках процентну ставку використовують як основний інструмент державного регулювання економіки. Більшість дослідників розглядають роль процентної ставки у передавальному механізмі грошово-кредитної політики в ширшому аспекті, за якого вплив грошово-кредитної політики розповсюджується також через придбання споживчих товарів тривалого користування, зміну в реальному багатстві господарських агентів та індивідів, у зміні цін на акції, а також в обсязі державних закупівель. Зараз мало хто з економістів має сумніви, що поточна грошово-кредитна політика має дуже сильний вплив на економіку.

У більшості сучасних економік рівень ставки на ринку регулюється в основному за допомогою процентної політики центральних банків, які встановлюють офіційну процентну ставку (облікову ставку), що є орієнтиром для інших суб'єктів економіки, ломбардну ставку, яка слугує верхнім орієнтиром для визначення відсоткової ставки на грошовому ринку, застосовують механізми рефінансування комерційних банків тощо. Процентна політика в сучасних економіках є складовою заходів тактичного регулювання, яке здійснюють центральні банки. Використання вже традиційних для розвинених країн можливостей регулювання відсоткових ставок дає змогу здійснювати своєчасну корекцію грошового ринку для реалізації заходів тактичного регулювання. В українській економіці сфера застосування державного регулювання відсоткових ставок є обмеженою не сформованістю ринкових інститутів та механізмів й нерідко носить дестабілізаційний характер.

З метою оцінювання впливу грошово-кредитної політики держави на розвиток економіки України ми побудували моделі парної лінійної регресії $\hat{y} = a + bx$, розрахували коефіцієнти кореляції і детермінації, що дозволило провести оцінку щільності кореляційного зв'язку між досліджуваними показниками, і провели оцінку побудованих моделей на статистичну вірогідність. Отримані регресійні моделі проаналізовано на адекватність до емпіричних даних за допомогою *F*-критерію Фішера, а коефіцієнти рівняння проаналізовано на статистичну значущість за допомогою критерію Стьюдента. Дослідження проводили на основі даних 1995-2010 рр., отже – для кількості спостережень $n=16$ табличні значення критеріїв є такими: за ймовірності $p=0,99$ $F_{\text{табл}}(k_1=1, k_2=n-1-1=16-1-1=14, \alpha=0,01) = 8,86$, $t_{\text{табл}}(k_1=14, \alpha=0,01) = 2,98$ і за ймовірності $p=0,95$ $F_{\text{табл}}(k_1=1, k_2=14, \alpha=0,05) = 4,6$, і $t_{\text{табл}}(k_1=14, \alpha=0,05) = 2,14$.

Простежимо вплив показників, які відображають грошово-кредитну політику держави на ВВП (табл. 1).

Табл. 1. Рівняння парної лінійної регресії залежності ВВП від показників грошово-кредитної політики України

Чинник	Рівняння парної лінійної регресії і розрахункові значення критерію Стьюдента для коефіцієнтів регресії	Коефіцієнт кореляції, <i>R</i>	Коефіцієнт детермінації, <i>R</i> ²	<i>F</i> -критерій Фішера, <i>F</i> _{розр}
Процентні ставки банків у національній валюті (за кредитами), %	$\hat{y} = 694503 - 8574,3 x$ ($t_a=6,132^{**}$, $t_b=-3,317^{**}$)	-0,663	0,440	11,0 ^{**}
Процентні ставки банків у національній валюті (за депозитами), %	$\hat{y} = 588452,9 - 12684,7 x$ ($t_a = 5,16^{**}$ $t_b = -2,32^*$)	-0,526	0,277	5,36 [*]
Облікова ставка, %	$\hat{y} = 574867,4 - 7143,9 x$ ($t_a = 5,68^{**}$ $t_b = -2,63^{**}$)	-0,574	0,330	6,892 [*]
Централізовані ресурси НБУ (рефінансування банків України), млн грн	$\hat{y} = 243890 + 11,168 x$ ($t_a = 4,51^{**}$ $t_b = 5,94^{**}$)	0,846	0,716	32,2 ^{**}
Резервні кошти банків, млн грн	$\hat{y} = -2474064,9 + 1313 x$ ($t_a = 0,29$ $t_b = 6,45^{**}$)	0,907	0,822	41,6 ^{**}

Примітка. * – статистична достовірність з ймовірністю $p = 0,95$ (рівень значущості $\alpha=0,05$); ** – статистична достовірність з ймовірністю $p = 0,99$ (рівень значущості $\alpha=0,01$).

Аналізуючи значення коефіцієнтів кореляції, можна стверджувати, що процентні ставки (процентні ставки банків у національній валюті (за кредитами і за депозитами), облікова ставка) мають обернений вплив на ВВП, тобто в разі зростання відсоткових ставок можна очікувати зменшення обсягу ВВП. Так, у разі зростання відсоткових ставок банків у національній валюті (за кредитами) на 1 % обсяг ВВП зменшуватиметься на 8574,3 млн грн; якщо процентні ставки банків у національній валюті (за депозитами) зростатимуть на 1 %, то ВВП буде зменшуватися на 12684,7 млн грн; збільшення облікової ставки на 1 % зменшуватиме ВВП на 7143,9 млн грн.

Далі ми проаналізували вплив відсоткових ставок на значення відсоткових ставок комерційних банків (табл. 2).

Табл. 2. Рівняння парної лінійної регресії залежності діяльності комерційних банків від показників грошово-кредитної політики

Чинник	Рівняння парної лінійної регресії і розрахункові значення критерію Стюдента для коефіцієнтів регресії	Коефіцієнт кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R ²	F-критерій Фішера, F _{розр}
Процентні ставки банків у національній валюті (за кредитами), %	$\hat{y} = -0,253 + 1,005 x$ ($t_a = -0,548, t_b = 95,43^{**}$)	0,999	0,998	9107,0 ^{**}
Процентні ставки банків у національній валюті (за депозитами), %	$\hat{y} = 1,27 + 0,968 x$ ($t_a = 1,547, t_b = 24,45^{**}$)	0,988	0,977	597,7*

Примітка. ** – статистична достовірність з ймовірністю $p = 0,99$ (рівень значущості $\alpha = 0,01$).

Згідно з отриманими парними коефіцієнтами кореляції можна стверджувати, що процентні ставки мають дуже сильний прямий кореляційний вплив на процентні ставки комерційних банків, оскільки значення коефіцієнтів кореляції R є дуже близькими до 1. Коефіцієнт регресійного рівняння лінійного типу $\hat{y} = -0,253 + 1,005 x$ показує, що за зростання відсоткових кредитних ставок на 1 % значення кредитної ставки комерційних банків буде зростати на 1,005 %, а згідно з рівнянням $\hat{y} = 1,27 + 0,968 x$ можна стверджувати, що в разі зростання відсоткових депозитних ставок на 1 % значення депозитної ставки комерційних банків буде зростати на 0,968 %.

Ці лінійні регресійні моделі є високоадекватними до вихідних даних з ймовірністю $p = 0,99$, оскільки розрахункові значення F-критерію Фішера є набагато більшими від табличного. Значення парних коефіцієнтів детермінації $R^2 = 0,988$ і $R^2 = 0,977$ показують, що зміна або коливання значення відсоткових ставок комерційних банків на 98,8 % і на 97,7 % залежить від зміни чи коливань відповідних відсоткових ставок.

Проаналізуємо вплив відсоткових ставок на індекс споживчих цін (табл. 3). Значення коефіцієнтів кореляції $R = 0,801$, $R = 0,909$, $R = 0,859$ вказують на сильний вплив відсоткових ставок на індекс споживчих цін: чим вищими є процентні ставки, тим вищим є індекс споживчих цін – за зростання кредитних ставок на 1 % індекс інфляції буде зростати на 1,261 %; за зростання депозитних ставок на 1 % індекс інфляції буде зростати на 2,667 %; за зростання облікової ставки на 1 % матимемо зростання індексу споживчих цін на 1,302 %.

Табл. 3. Рівняння парної лінійної регресії залежності індекса споживчих цін від показників грошово-кредитної політики України

Чинник	Рівняння парної лінійної регресії і розрахункові значення критерію Стюдента для коефіцієнтів регресії	Коефіцієнт кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R ²	F-критерій Фішера, F _{розр}
Процентні ставки банків у національній валюті (за кредитами), %	$\hat{y} = 80,738 + 1,261 x$ ($t_a = 7,32^{**}, t_b = 5,01^{**}$)	0,801	0,642	25,08 ^{**}
Процентні ставки банків у національній валюті (за депозитами), %	$\hat{y} = 83,945 + 2,667 x$ ($t_a = 12,30^{**}, t_b = 8,14^{**}$)	0,909	0,826	66,28 ^{**}
Облікова ставка, %	$\hat{y} = 91,93 + 1,302 x$ ($t_a = 11,93^{**}, t_b = 6,29^{**}$)	0,859	0,738	39,52 ^{**}

Примітка. ** – статистична достовірність з ймовірністю $p = 0,99$ (рівень значущості $\alpha = 0,01$).

Проведені дослідження засвідчили про значні можливості відсоткових ставок та їх вплив на реальний сектор економіки, а також про необдуманість та непослідовність дій уряду, оскільки завищені відсоткові ставки ставлять українську економіку у глухий кут.

Висновки. Процентні ставки є одним із найдієвіших та найпотужніших інструментів державного регулювання реального сектору економіки. У сучасних розвинених економіках процентна політика є невід'ємною складовою заходів тактичного регулювання. Використання традиційних можливостей регулювання відсоткових ставок дає змогу центральним банкам цих країн здійснювати своєчасну корекцію грошового ринку для реалізації заходів тактичного регулювання. В українській економіці сфера застосування державного регулювання відсоткових ставок є обмеженою не сформованістю ринкових інститутів та механізмів і носить дестабілізаційний характер. Для підвищення ефективності державного регулювання відсоткових ставок має бути сформована сучасна грошово-кредитна політика і відповідне ринкове середовище. Однак цю проблему потрібно вирішувати комплексно, оскільки треба пам'ятати, що вплив грошово-кредитної політики розповсюджується також через придбання споживчих товарів тривалого користування, зміну в реальному багатстві господарських агентів, у зміні цін на акції, в обсязі державних закупівель тощо.

Література

1. Рикардо Д. Начала политической экономии и налогового обложения / Д. Рикардо. – В 2-х т. – М. : Изд-во "Эконов". – 1993. – Т. 1. – С. 397-473. – (Антология экономической классики).
2. Фишер И. Покупательная сила денег // В кн.: Деньги / А.А. Чухно. – К. : Изд-во "Украина", 1997. – С. 258-295.
3. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс. – В 2-х т. – М. : Изд-во "Эконов". – 1993. – Т. 2. – 434 с. – (Антология экономической классики).
4. Грошово-кредитні засоби регулювання економіки : монографія / за заг. ред. Л.В. Кривенко. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2010. – 210 с.
5. Фридмен М. Инфляция и денежные системы / М. Фридмен // В кн.: 24 ключевые книги по экономике. – М. : Изд-во "Уроки LTD". – 1999. – 610 с.
6. Фридмен М. Если бы деньги заговорили / М. Фридмен. – М. : Изд-во "Дело", 1998. – 210 с.

Пелех У.В. Механизм формирования процентных ставок и их влияние на развитие реального сектора отечественной экономики

Проанализированы взгляды ученых относительно возможностей процентной политики. С помощью математических моделей проведен факторный анализ влияния показателей денежно-кредитной политики Украины на развитие экономики государства и на этой основе выявлены резервы повышения эффективности государственного регулирования процентных ставок денежного рынка.

Ключевые слова: денежно-кредитная политика, денежный рынок, процент, процентные ставки, государственное регулирование процентных ставок.

Pelekh U.V. Mechanism of interest rates and its impact on development of the real sector of the national economy

The looks of scientists about opportunities of interest policy. Using the mathematical model the influence factor analysis of indicators of monetary policy in Ukraine on the economy of the state and on this basis identified reserves improve state regulation of interest rates money market.

Keywords: monetary policy, money market, interest rate, interest rates, government regulation of interest rates.

УДК 65.011

*Асист. О.П. Романко, канд. екон. наук;
асист. І.З. Савчин – Івано-Франківський НТУ нафти і газу*

**ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ НАФТОГАЗОВОГО ПІДПРИЄМСТВА:
СУТНІСТЬ ТА ВЛАСТИВОСТІ**

Актуалізована потреба в глобальнішому вивченні такого економічного явища як економічна стійкість підприємства. На підставі вивчення та аналізування літературних джерел уточнено трактування категорії "економічна стійкість нафтогазового підприємства". Виокремлено та охарактеризовано основні властивості стану економічної стійкості нафтогазового підприємства.

Ключові слова: економічна стійкість, властивості економічної стійкості, стійкість нафтогазового підприємства.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються постійною залежністю від усіх суб'єктів загальної інфраструктури, зростання динамічності кон'юнктури національного та світового ринку, зміни в українському законодавстві, швидкі темпи розвитку науково-технічного прогресу. Перепади економічної активності, наявність світової фінансової кризи, природні катаклізми істотно впливають на життєздатність суб'єктів господарювання, продемонструвавши і довівши наявність слабких аспекти підприємства та неготовність до критичних умов існування підприємства.

У таких умовах жодне підприємство не захищене від кризових ситуацій потрясінь, що надалі за поганого управління може бути для підприємства фатальним. Тому існує проблема економічної стійкості за умов негативного впливу зовнішнього середовища, вміння швидко запобігати загрозам, а також пристосовуватися до умов, що позитивно впливають на діяльність підприємства, використовуючи його можливості.

В економічній науковій літературі питання економічної стійкості підприємства вивчають такі вітчизняні і зарубіжні учені-економісти: А. Амоші, В. Герасимчук, М. Білик, І. Бланк, Є. Борщук, С. Галуза, А. Градов, С. Беляєв,

К. Измайлова, С. Кваша, О. Кириченко, С. Климчук, Т. Ковальчук, М. Коробков, О. Кривоконь, Л. Лахтіонова, П. Макаренко, Е. Хелферт, Н. Холт, Н. Шандова. Аналіз публікацій щодо сутності економічної стійкості показав відсутність на сьогодні єдиної загальноприйнятої думки щодо визначення сутності та змісту категорії "економічна стійкість підприємства".

Мета дослідження – визначення сутності та зміст категорії "економічна стійкість нафтогазового підприємства". Також виокремити основні властивості категорії "економічна стійкість нафтогазового підприємства".

Виклад основного матеріалу досліджень. Для досягнення визначених цілей необхідно виконати такі завдання: провести аналіз існуючих підходів до трактування зазначеної категорії, уточнити її з врахуванням особливостей функціонування нафтогазових підприємств. На основі досліджень, вивчення теорії та практики за проблемою виокремити основні властивості категорії "економічна стійкість нафтогазового підприємства".

Термінологічна однозначність є методологічною базою для здійснення наукових досліджень у будь-якій сфері. В.А. Ільяшенко наголошує, посиляючись на І.М. Кантора, що понятійно-термінологічний склад науки має характеризуватись точністю, однозначністю інтерпретацій, дефінітивністю та системністю. Це твердження повною мірою стосується трактування поняття "економічна стійкість підприємства", оскільки у літературі та на практиці існує велике різноманіття поглядів та позицій щодо тлумачення цієї категорії [1]. Поняття економічної стійкості тісно пов'язане з проблемою обмеженості економічних ресурсів, та вперше було вжито після глобальної енергетичної кризи 1973-1979 рр. Підприємства розуміли економічну стійкість як вміння втриматися перед загрозою банкрутства. Метою такої концепції економічної стійкості було забезпечення стабільного розвитку світового господарства на основі економічного та раціонального використання ресурсів.

Підхід щодо розгляду проблеми економічної стійкості виробничого підприємства з точки зору фінансової стійкості дотримується сьогодні більшість західних науковців, українські та російські економісти, вчені В. Дергачова, Д. Ковальов і Т. Сухоруков, З. Коробкова, І. Недін, І. Сенько [2]. Ототожнення недоречне, оскільки економічна стійкість передбачає в своїй структурі і фінансову стійкість, що формується внаслідок стабільного отримання прибутку, ефективного використання грошових ресурсів, відсутності внутрішньої та зовнішньої заборгованості підприємством. На сьогодні є достатня кількість прикладів існування промислових підприємств у збитковому становищі, – вони мають значні кредитні зобов'язання, але не є банкрутами і продовжують свою діяльність, з певних причин.

Економіст В. Ячменьова вважає, що "... стійкість у загальному вигляді зумовлена можливостями внутрішніх енергоматеріальних сил елементів організації, які здатні підтримувати її у межах характерної для неї рівноваги і які відповідно дають можливість організації зберігати структуру і виконувати свої функції стійко, надійно у змінних умовах середовища" [3]. Багато науковців підтримують цю думку, зокрема С. Анохін, І. Бланк, А. Загоруйкін, В. Рошін, Ю. Сімех, звертаючись до поняття стійкого стану, рівноваги під час дослідження "економічної сталості". Необхідно зазначити, що під цією